

ELANIKKONNA SUHTUMINE E-VALIMISTESSE

Ülevaade üle-eestilise arvamusküsitluse tulemustest

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 METOODIKA KIRJELDUS.....	4
Valim	4
Küsitlus	6
Andmetöötlus ja valimivea hinnang	6
Teostajad	7
2 TULEMUSED	8
2.1 SUHTUMINE E-VALIMISTESSE	8
2.2 EELISTATUM HÄÄLETUSVIIS.....	10
2.3 KUIDAS E-VALIMISED MÕJUTAVAD SOOVI VALIMISTEST OSA VÕTTA?	12
LISAD	14

SISSEJUHATUS

Uringukeskus Faktum viis perioodil 26. jaanuar – 23. veebruar 2005. a. läbi elanikkonna küsitluse, millesse olid lülitatud ka küsimused inimeste suhtumise kohta e-valimistesse.

Analoogiline küsitlus leidis aset ka 4.– 14. veebruarini 2004. a.

Uringuaruande esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas küsitluse tulemused.

1 METOODIKA KIRJELDUS

Valim

Küsitluse üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 18-74 aastat, kokku **983964** inimest (ESA, 01.01.2004.a.).

Käesoleva küsitluse jaoks laiendati omnibussküsitluse valimit selliselt, et kõikides Tallinna linnaosades ja kõikides Riigikogu valimiste valimisringkondades küsitletaks vähemalt 100 vastajat vanuses 18 aastat ja rohkem.

Planeeritud valimi suurus oli seega 1700 vastajat. Valimi moodustamisel kasutati üldkogumi proportsionaalset mudelit piirkondade ja asulatüüpide (linn/maa) lõikes ning mitmeastmelist tõenäosuslikku juhuvalikut.

Esmalt valiti mudeli alusel valimipunktid - kõigis piirkondades kokku 170. Valimipunktid (täpsusega kuni lähteaadressi tasandini) valiti asula suurusele (elanike arvule) proportsionaalse tõenäosusega. Valiku baasina kasutati Rahvastikuregistri aadressloendit.

Seejärel teostati vastaja valik – igas valimipunktis 10 inimest.

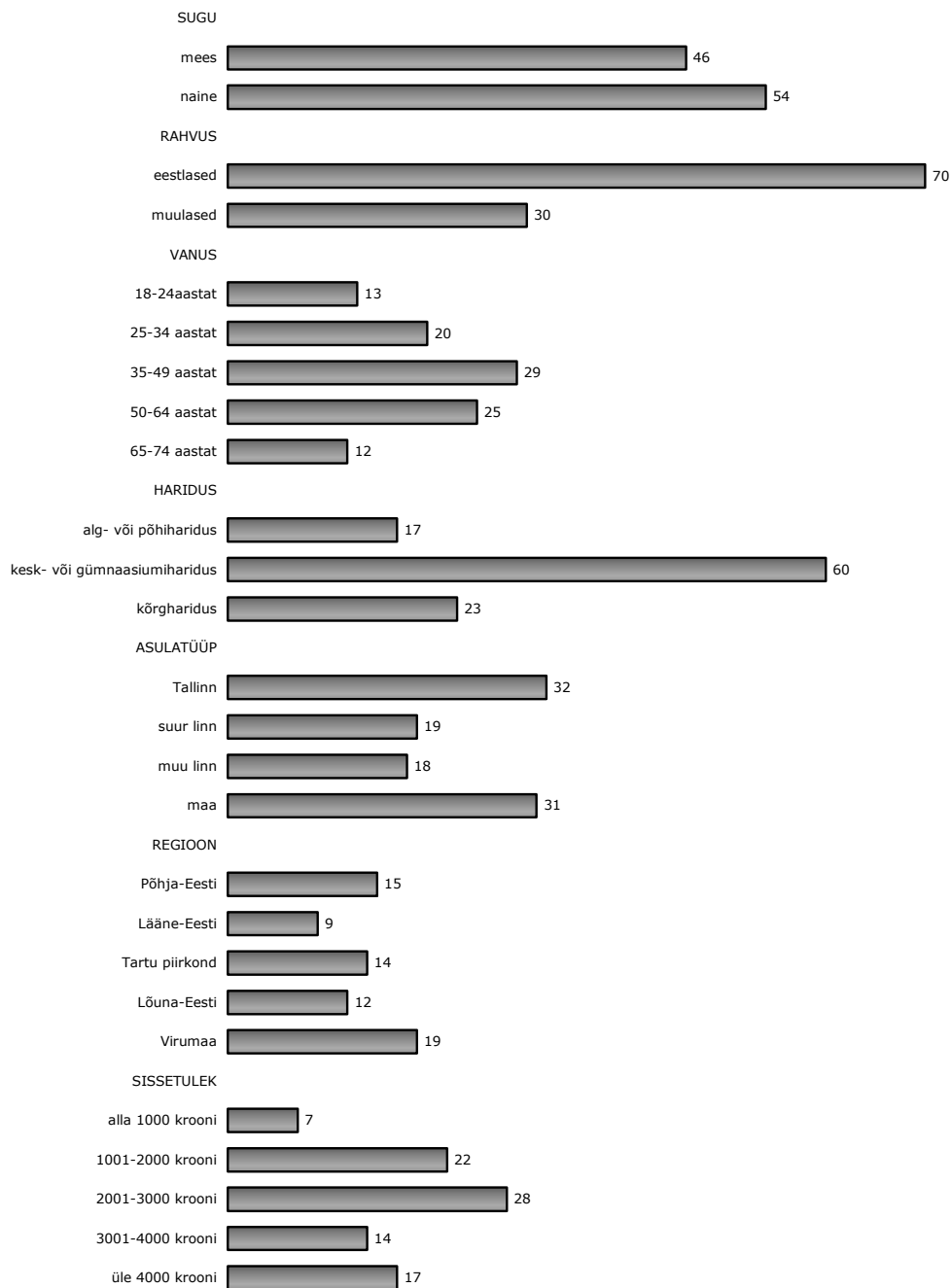
Vastajate valikul rakendati lähteaadressi meetodit ja nn „noore mehe reeglit“.

Kirjeldatud meetodil saadud valimit võib üldjoontes nimetada üldkogumit proportsionaalselt esindavaks valimiks, kus iga vastaja esindab võrdset arvu üldkogumi elemente.

Kujunenud valimi sotsiaal-demograafilist struktuuri võrreldi vastavate näitajatega üldkogumi kohta. Hinnangute täpsuse tõstmiseks viidi läbi kaalumine. Eesti kohta käivates üldjaotustes on andmed kaalutud vastavalt valimisringkondade elanikkonna tegelikule osakaalule vastaja soo ja vanuse lõikes. Valimisringkondade kohta käivates jaotustes on andmed kaalutud vastavalt vastajate soolisele ja vanuselisele koosseisule vastavas valimisringkonnas.

Valimi üldine sotsiaal-demograafiline koosseis on esitatud joonisel 1.

JONIS 1

VASTANUTE SOTSIAAL-DEMOGRAAFILINE KOOSSEIS

Küsitlus

Uuringu läbiviimiseks kasutati *face-to-face* intervjuud vastajate kodudes. Küsitlusperiood kestis 26. jaanuar – 23. veebruar 2005. a.

Kokku osales uuringu läbiviimisel 102 Uuringukeskus Faktumi küsitlejat, kes olid eelnevalt läbinud koolituse ja lisaks saanud juhised antud uuringu spetsiifika kohta.

Küsitluse käigust annab ülevaate tabel 1.

Tabel 1. Ülevaade küsitlustööst

TULEMUS	Arv	% külastatud aadressidest
Intervjuu	1683	40,6
Sihtrühm puudub	219	5,3
Kontakt puudub (kedagi pole kodus)	996	24,0
Sihtrühma kuuluv pereliige pole kodus	54	1,3
Kvoot täis	67	1,6
Keelduti kontaktist	597	14,4
Keeldumine sihtrühmas	531	12,8
Kokku külastatud aadresse	4147	100,0
<i>Kokku korduvvisiite</i>	<i>1249</i>	<i>30,1</i>

Pärast küsitluse lõppu, kontrollimaks küsitlustöö kvaliteeti, saadeti välja 170 tagasisidekirja vastajatele.

Küsitlustöö käigus kujunenud valimi sotsiaal-demograafilist struktuuri võrreldi vastavate üldkogumi näitajatega ja hinnangute täpsuse tõstmiseks teostati kaalumise.

Andmetöötlus ja valimivea hinnang

Uuringutulemuste töötlemisel kasutati andmetöötluspaketti SPSS.

Järgnevas tabelis on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 2. Valimivea piirid

Valimi suurus	50%	48%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1 000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87

Teostajad

Antud uuringu erinevates etappides osalesid:

Valimi koostamine ja küsitlustöö juhtimine -

Helje Proosa

Küsimustik ja meetodika -

Juhan Kivirähk

Programmeerimine ja andmetöötlus -

Veiko Vaade

Aruanne -

Juhan Kivirähk

Kontaktandmed:

OÜ Uuringukeskus Faktum

Pärnu mnt 23 Tallinn 10141

Faktum@faktum.ee, tel 668 4530

2 TULEMUSED

2.1 SUHTUMINE E-VALIMISTESSE

Eestis on arutusel e-valimiste ehk elektrooniliste valimiste korraldamine. See tähendab, et eelvalimiste ajal on valijatel võimalus vastava seadme olemasolul hääletada arvuti abil interneti teel.

KÜSIMUS: Kuidas Teie e-valimiste võimaldamisse suhtusite?

	2004	2005
Toetate täielikult	26%	29%
Üldiselt toetate	38%	44%
Pigem olete vastu	14%	11%
Olete täielikult vastu	12%	7%
Ei oska öelda	10%	9%

Toetus E-valimistele on aasta jooksul tõusnud. E-valimiste vastaste osakaal on langenud alla 20 protsendi.

Toetus e-valimistele on oluliselt seotud vastajate vanusega, mis omakorda korreleerub interneti kasutamise kogemuse ja intensiivsusega. Kuid väga oluliselt on aastaga tõusnud e-valimiste toetajate osakaal ka kõige vanemate vastajate seas (2004. aastal toetas 65 – 74 aastastest e-valimisi täielikult 10 % ja üldiselt 26%, vastu oli 43%).

Tabel 1.1. Suhtumine e-valimistesse vanuse lõikes

	18 – 24	25 - 34	35 – 49	50 – 64	65 – 74
Toetab täielikult	41%	41%	30%	21%	14%
Üldiselt toetab	44%	48%	46%	42%	41%
Pigem või täielikult vastu	12%	9%	17%	24%	26%
Ei oska öelda	3%	2%	7%	13%	19%

Interneti kasutamise kogemus on olemas 63 protsendil küsitletutest. E-valimisi pooldab neist täielikult 38% ja üldiselt toetab 46% i. Neist, kes kasutavad internetti peaaegu iga päev, toetavad e-valimisi täielikult 41% ja üldiselt toetavad 46%.

Tabel 1.2. Suhtumine e-valimistesse interneti kasutamise lõikes

	Kasutab internetti	Kasutab peaaegu iga päev	Ei kasuta internetti
Toetab täielikult	38%	41%	14%
Üldiselt toetab	46%	45%	42%
Pigem või täielikult vastu	13%	12%	26%
Ei oska öelda	3%	2%	18%

2.2 EELISTATUM HÄÄLETUSVIIS

KÜSIMUS: Oletagem, et järgmistel valimistel tekiks tavalise valimisjaoskonnas hääletamise kõrvale ka arvuti kaudu hääletamise võimalus. Millist võimalust teie hääletamiseks kasutaksite?

	2004	2005
Kindlasti valimisjaoskonnas	43%	28%
Pigem valimisjaoskonnas kui arvuti teel	14%	19%
Pigem arvuti teel kui valimisjaoskonnas	21%	31%
Kindlasti arvuti teel	12%	12%
Ei lähekski valima	5%	5%
Ei oska öelda	5%	5%

Aastaga on pigem arvuti vahendusel hääletada soovijate osakaal kasvanud 10 protsendi võrra, samavõrra on vähenenud kindlasti või pigem valimisjaoskonda minejate osakaal.

Interneti kasutajatest väljendab valmisolekut arvuti teel hääletada 60 protsenti, tavapärasel viisil valimisjaoskonnas sooviks hääletada vaid kolmandik.

Tulenevalt suuremast interneti kasutamise kogemusest on valmisolek arvuti teel hääletada suurem nooremate ja haritumate vastajate hulgas.

Tabel 2.1. Eelistatum hääletamisviis vanuse lõikes

	15 – 24	25 - 34	35 – 49	50 – 64	65 – 74
Valimisjaoskonnas	28%	24%	42%	64%	72%
Arvuti teel	64%	66%	45%	27%	10%
Ei läheks valima	4%	5%	7%	4%	4%
Ei oska öelda	4%	5%	6%	5%	4%

Tabel 2.2. Eelistatum hääletamisviis hariduse lõikes

	Alg v põhi	kesk	kõrgem
Valimisjaoskonnas	54%	47%	41%
Arvuti teel	29%	44%	52%
Ei läheks valima	10%	4%	4%
Ei oska öelda	7%	5%	3%

Erinevate erakondade toetajatest oleks e-valimiste kasutajaid rohkem Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ja Res Publica valijate seas, mis on seotud nende erakondade keskmisest noorema ja harituma toetajaskonnaga.

Tabel 2.3. Eelistatum hääletamisviis erinevate erakondade toetajate hulgas

	Kesk- erakond	Rahvaliit	Reformi- erakond	Isamaa- liit	SDE	Res Publica
Valimisjaoskonnas	53%	55%	34%	56%	47%	48%
Arvuti teel	41%	38%	60%	39%	50%	49%
Ei läheks valima	2%	3%	3%	3%	2%	2%
Ei oska öelda	4%	4%	3%	2%	1%	1%

2.3 KUIDAS E-VALIMISED MÕJUTAVAD SOOVI VALIMISTEST OSA VÕTTA?

KÜSIMUS: Kas võimalus arvuti kaudu hääletada suurendaks, vähendaks või ei mõjutaks Teie soovi valimistest osa võtta?

	2004	2005
suurendaks	22%	29%
vähendaks	4%	4%
ei mõjutaks	66%	59%
ei oska öelda	8%	8%

Nagu tulemustest näha, ei avaldaks e-valimiste sisseseadmine elanikkonna valimisaktiivsusele olulist mõju. 29 protsendi jaoks küsitletutest aga muudaks e-valimiste rakendamine valimised atraktiivsemaks, suurendades soovi valimistel osaleda. Viimaste näol on tegemist peamiselt nooremate valijatega.

Tabel 3.1. E-valimiste rakendamise mõju valimissoovile vanuse lõikes

	15 – 24	25 - 34	35 – 49	50 – 64	65 – 74
Suurendaks	38%	40%	31%	22%	12%
Vähendaks	2%	2%	5%	5%	6%
Ei mõjutaks	55%	51%	58%	64%	64%
Ei oska öelda	5%	7%	6%	9%	8%

Seega suurendaks e-valimiste rakendamine soovi valimistest osa võtta rohkem just nooremate vastajate seas, kes seni on silma paistnud madalama valimisaktiivsusega. Ent ka kõige vanemas vanusegrupis mõjuks e-valimiste võimalus pigem aktiivsust suurendavalt kui vähendavalt.

Kui vaadata e-valimiste mõju valimissoovile tõenäolise valimisaktiivsuse lõikes, siis näeme, et ka nendest, kes valima minna ei kavatseks, tekiks neljandikul e-valimiste võimaluse korral suurem valmisolek valima minna.

Tabel 3.2. E-valimiste rakendamise mõju seos valimisaktiivsusega

Kuidas mõjutaksid e-valimised soovivalimistest võtta osa	Kas kavatsete osaleda KOV valimistel?			
	Jah, kindlasti	Tõenäoliselt jah	Tõenäoliselt mitte	Kindlasti mitte
Suurendaks	25%	35%	30%	24%
Vähendaks	4%	4%	3%	4%
Ei mõjutaks	65%	57%	57%	59%
Ei oska öelda	6%	4%	10%	11%

E-valimiste rakendamine vähendab vaid 3-4 protsendi vastajate valimissoovi, sõltumata nende tegelikust valimisaktiivsusest. Kõige vähem mõjutaks e-valimised nende inimeste valimisaktiivsust, kes enamasti niikuinii valimas käivad. Küll aga suureneb nende valijate valimisaktiivsust, kes oma valima minekusse kõhlevamalt suhtuvad.

Seega võivad e-valimised kaasa aidata valimisõigusliku elanikkonna poliitilise tahte täielikumale väljendumisele valimistel kui see senini aset on leidnud.

Ühegi erakonna toetajatel ei väheneks e-valimiste rakendamisel oluliselt motivatsioon valimistel osaleda, keskmiselt kolmandikul aga tekitaks e-valimiste võimalus suurema soovi valimistel osaleda. Kõige rohkem on selliseid vastajad, keda e-valimised häiriks, Rahvaliidu ja Keskerakonna valijate seas.

Tabel 3.2. E-valimiste rakendamise mõju valimissoovile erinevate erakondade toetajate lõikes

	Kesk-erakond	Rahvaliit	Reformi-erakond	Isamaaliit	SDE	Res Publica
Suurendaks	31%	28%	34%	34%	30%	35%
Vähendaks	8%	7%	1%	2%	3%	1%
Ei mõjutaks	55%	63%	58%	55%	66%	57%
Ei oska öelda	6%	2%	7%	9%	1%	7%

Kõige enam on kasvanud soosiv suhtumine e-valimistesse Keskerakonna valijate hulgas. Ilmselt on erakonna toetajaskonnaga liitunud hulgaliselt mitte-eestlastest noori (muide, eestlaste ja mitte-eestlaste lõikes suhtumine e-valimistesse oluliselt ei erine!)

LISAD

- Küsitlustulemuste üldjaotused